

Aan vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Tweede Kamer der Staten-Generaal

Betreft: reactie op de herziening van de mbo-bekostiging per 2029

De kern

De bekostigingsherziening regelt toegankelijkheid, maar niet de innovatiekracht die het kabinet zelf cruciaal noemt. Deze bekostigingsherziening lost een reëel probleem op, namelijk toegankelijk mbo-onderwijs in krimpregio's. Maar het neveneffect wordt niet benoemd: als de sectorale, landelijk opererende vakscholen verder uitgehold worden, verliest Nederland precies de instellingen die het mbo laten meebewegen met de arbeidsmarkt van morgen. Gebeurt dat, dan leiden we over vijf tot tien jaar studenten op voor beroepen die niet meer bestaan, met kennis die niet meer klopt. Dat is geen abstract risico, maar de directe, voorspelbare uitkomst van een bekostigingsmodel dat wél stuurt op spreiding, maar niet op vernieuwing. Uw kamer heeft hierover, op 3 september 2026, nog gedebatteerd met de minister van Economische Zaken naar aanleiding van het rapport-Wennink, en het kabinet heeft een substantieel deel van dat advies al overgenomen in het coalitieakkoord (AWTI, maart 2026). Wij vragen u om de logica van dat rapport ook door te trekken naar het dossier dat nu voorligt.

Wat het rapport-Wennink zegt — en wat de Kamer daarmee zou moeten doen

Wennink is niet subtiel over het hoofdpunt: technologische en sectorale innovatie is “een belangrijke motor van productiviteitsgroei en daarmee cruciaal voor onze welvaart” (Rapport Wennink, *De route naar toekomstige welvaart*, hoofdstuk 2.1). Minder opgemerkt, maar minstens zo relevant voor het mbo, is een aanbeveling die verderop bijna terloops wordt gemaakt, onder de kop “Veranker up- en reskilling structureel in onze arbeidsmarkt”: scholing moet structureel aansluiten bij de vraag van de arbeidsmarkt (Rapport Wennink, aanbevelingen).

Het beroep verandert sneller dan de opleidingsduur, en het onderwijs moet daarin blijven meebewegen. Dat is de opdracht die deze commissie zichzelf, via het kabinetsstandpunt, al heeft gegeven: het stelsel moet actief geborgd zijn op aansluiting bij de economie van morgen, niet alleen op spreiding van vandaag. Neemt u dat serieus, dan is de vraag onvermijdelijk: welk deel van het mbo-stelsel doet dat sturen op morgen eigenlijk, en beschermt de nieuwe bekostiging dat deel?

Vakscholen: de wettelijke, sectorale ruggengraat van het mbo

De Wet Educatie en Beroepsonderwijs (1995) formaliseerde de fusie van mbo-instellingen tot regionale opleidingscentra (roc's). Elf sectorale vakscholen bleven zelfstandig, met een aparte wettelijke grondslag: zij verzorgen beroepsopleidingen die “aantoonbaar gericht zijn op en van belang zijn voor een specifieke bedrijfstak of groep van bedrijfstakken” (WEB, art. 1.3.2a). Sinds 2022 heet dat in de wet een beroepscollege, maar de opdracht is dezelfde gebleven: landelijk, sectoraal, niet regionaal (Memorie van toelichting wetsvoorstel beroepscollege).

Die opdracht heeft in de praktijk twee gevolgen die de huidige bekostigingssystematiek niet ziet:

1. Vakscholen leiden in hun vakgebied bijna altijd meer dan de helft van alle mbo-studenten op, en waar dat niet zo is, doorgaans het grootste aandeel — de facto marktleider en kennisdrager voor die sector.
2. Diezelfde concentratie van studenten, docenten en sectorcontacten levert de kritieke massa waarmee kwalificatiedossiers worden vernieuwd. Vakscholen zijn in hun vakgebied structureel de grootste initiatiefnemer van de aanpassingen die via SBB in kwalificatiedossiers terechtkomen — het mechanisme waarmee mbo-opleidingen inhoudelijk actueel blijven.

Twee soorten schaal — en de bekostiging ziet er maar één

De nieuwe bekostiging reserveert regionaal budget om instellingen in krimpregio's zoals Zeeland en

Limburg toegankelijk te houden (Rijksoverheid, 7 juli 2026). Die redenering is op zichzelf terecht: in een krimpregio is schaal nodig om een volledig aanbod van verschillende opleidingen te kunnen bieden en de school draaiende te houden.

Onbenoemd blijft echter een tweede vorm van schaal: schaal voor het primaire, inhoudelijke proces. Om een opleiding blijvend te laten aansluiten op de arbeidsmarkt moet een instelling continu meebewegen met de sector. Om deze structureel te volgen en te vertalen naar het curriculum, is denk- en ontwikkelkracht nodig: tijd, netwerk en geld. Een relatief kleine opleiding bij een roc heeft voor een specifiek vakgebied enkele docenten die naast lesgeven ook nog de sector moeten bijhouden. Een vakschool heeft in hetzelfde vakgebied enkele tientallen docenten en een landelijk netwerk. Die sectorale, inhoudelijke schaal is precies wat innovatie in het mbo mogelijk maakt. Deze wordt door dit bekostigingsmodel niet beschermd.

Vakscholen trekken studenten uit het hele land trekken, dus ook uit krimpregio's, en gaan ook de terugloop van het aantal studenten voelen, terwijl zij via het macrobudget wél meebetalen aan de extra middelen voor instellingen in krimpregio's. Vakscholen zijn in het nieuwe model oververtegenwoordigd bij de instellingen die het meest gekort worden, en worden zo het hardst geraakt in precies het onderdeel, sectorale innovatiecapaciteit, waarvoor geen compensatie bestaat.

Een tweede onderbelichte reden is dat vakscholen ook in de regio concurrentie ondervinden van roc's. Roc's starten opleidingen of laten de studentenaantallen erin groeien, in precies de kern waarvoor vakscholen ooit door de sectoren zelf zijn opgericht — hun geboorterecht — en vakscholen ervaren daarmee concurrentie in hun eigen kernvakgebied. Vakscholen hebben zich aan hun eigen vakgebied te houden en gehouden: de WEB beperkt hen tot die kern, zonder de brede spreiding van vakgebieden die roc's hebben om fluctuaties in studentenaantallen op te vangen.

Concreet voorstel aan de commissie

Wij vragen niet om terug te komen op het uitgangspunt van de herziening: toegankelijkheid in krimpregio's is een legitiem doel en de voorgestelde vaste voet en toegankelijkheidsopslag zijn daarvoor een redelijk instrument. Wij vragen wél om, naast de bekostiging die nu voorligt, bij de minister af te dwingen dat specifieke maatregelen worden genomen om de sectorale, landelijke innovatierol van vakscholen te borgen. Concreet:

- Erken vakscholen expliciet als landelijke kennis- en innovatie-infrastructuur voor hun sector: de plek waar kwalificatie-ontwikkeling, praktijkgericht onderzoek en de aansluiting op de arbeidsmarkt van morgen voor dat vakgebied worden georganiseerd.
- Benut het vakmanschap en de innovatiekracht van vakscholen door hun wettelijke sectorale opdracht in de praktijk te laten gelden: houd hun kernvakgebied geconcentreerd bij hen, zodat hun schaal en expertise daar behouden blijven in plaats van te verwateren doordat andere mbo-instellingen hetzelfde aanbod gaan geven.
- Creëer, binnen het samenwerkingsbudget, een specifiek instrument voor sectorale, landelijke ontwikkeling. Dit is toegankelijk voor vakscholen en, via hen, voor regionale spelers, gericht op het bijhouden van de kwalificatiestructuur met de snelheid die technologische verandering vereist.

Positioneer vakscholen op deze manier, en er ontstaat niet alleen bescherming voor elf instellingen, maar een landelijke innovatie-infrastructuur waar het hele mbo-stelsel van profiteert. Doet u dit niet, dan regelt deze wet alleen de aanwezigheid van opleidingen in Nederland maar niet de aansluiting van die opleidingen op de arbeidsmarkt van de toekomst. En dan is het niet de vraag óf dat misgaat, maar wanneer.

Bronnen

Rapport Wennink, De route naar toekomstige welvaart (12 dec. 2025) — volledig rapport · aanbevelingen · persbericht, rapportwennink.nl

AWTI, “Wenninks agenda is niet genoeg voor grote transities” (maart 2026), awti.nl

Tweede Kamer, debat rapport-Wennink (3 sept. 2026), tweedekamer.nl

Rijksoverheid, “Stabieler financiering en meer samenwerking voor goed en toegankelijk mbo” (7 juli 2026), rijksoverheid.nl

Kamerbrief voortgang herziening mbo-bekostiging, 2026D35913, berthub.eu/tkconv

Memorie van toelichting invoering beroepscollege WEB, tweedekamer.nl

WEB art. 1.3.2a (vakinstellingen/beroepscolleges), wetten.overheid.nl